

Iwona Mandrzejewska-Smól

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ROLA NAUCZYCIELA EDUKACJI TECHNICZNO- -INFORMATYCZNEJ W PRZYGOTOWANIU UCZNIÓW DO WYBORU PRZYSZŁEJ DROGI EDUKACYJNO- -ZAWODOWEJ

Wybór zawodu jest jedną z najważniejszych decyzji w życiu każdego człowieka. Stopień trafności dokonanego wyboru decyduje o tym, czy wykonywana praca będzie w przyszłości efektywna, czy pozwoli na realizację planów życiowych, czy też będzie dla niego źródłem satysfakcji. W związku z tym uczniowie już w okresie pobytu w szkole powinni jasno zdawać sobie sprawę z tego, czy preferowana przez nich praca zawodowa będzie w przyszłości umożliwiać im samorealizację, czy pozwoli na zaspokojenie ich potrzeb i pragnień.

Nie ulega wątpliwości, że decyzja dotycząca wyboru zawodu, a co za tym idzie – kierunku dalszego kształcenia, powinna być podejmowana przez uczniów świadomie, rozważnie, w wyniku długotrwałego, pedagogicznie ukierunkowanego procesu poszukiwania, konfrontowania i uzgadniania osobistych zainteresowań, uzdolnień, warunków psychofizycznych i zdrowotnych, aspiracji i nastawień z realną sytuacją oraz zapotrzebowaniem na określone zawody na rynku pracy. Natomiast uczestnikami tego procesu powinni być nie tylko zainteresowani tym wyborem młodzi ludzie, ale także ich rodzice, rówieśnicy, doradcy zawodu, wychowawcy, nauczyciele, jak również pracownicy instytucji wspierających działania w tym zakresie.

W ostatnim, ponaddziesięcioletnim okresie dokonało się w naszym kraju wiele przemian ustrojowych i społeczno-gospodarczych. Obok niezaprzeczalnie pozytywnych, pojawiło się wiele negatywnych skutków tych przeobrażeń. Polskie społeczeństwo, niejednokrotnie w sposób bolesny, uświadomiło sobie wiele problemów oraz cenę, jaką musi za nie zapłacić. Nie da się zaprzeczyć, że zjawisko bezrobocia stało się problemem dominującym, skupiającym uwagę coraz większych grup społecznych, wśród których znajdują się liczni przedstawiciele młodego pokolenia. W chwili obecnej rozmiary bezrobocia w Polsce ukształtowały się na alarmująco wysokim poziomie, co pobudza do wzmożonej aktywności całego społeczeństwa w obszarze działań związanych ze zmniejszaniem nie tylko jego obecnych skutków, ale i tych, które mogą zapobiec powstawaniu podobnych problemów w przyszłości. Dlatego też dużą uwagę powinno się przykładać do problematyki związanej z przygotowaniem młodzieży do prawidłowego i świadomego wyboru zawodu już na etapie nauki w szkole.

Reforma oświaty w Polsce spowodowała zmiany dotyczące systemu poradnictwa zawodowego. Rola poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej stała się ważnym elementem w całokształcie oddziaływań wychowawczych przygotowujących młodzież do świadomego i trafnego wyboru zawodu. Proces wychowawczy ma za zadanie stymulować rozwój zawodowy ucznia, przygotować go do wyboru kierunku kształcenia zgodnie z jego preferencjami zawodowymi, kształtować jego postawę do aktywnego uczenia się i zdobywania rynku pracy. Właściwie prowadzona orientacja zawodowa w szkole umożliwia przygotowanie młodzieży do prawidłowego podejmowania decyzji zawodowych, a także edukacyjnych.

Rozwój orientacji i poradnictwa zawodowego w Polsce możliwy jest do realizacji pod warunkiem przyjęcia założeń, które będą uwzględniały specyfikę i dorobek teoretyczny poradnictwa zawodowego, trendy europejskie, strukturę nowego systemu edukacji, a także możliwości finansowe resortu edukacji. Najważniejsze z nich przedstawiają się następująco:

1. Poradnictwo zawodowe powinno obejmować działaniami wychowawczymi całą populację dzieci i młodzieży na różnych etapach kształcenia, a szczególnie w okresie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych po ukończeniu nauki w gimnazjum, a także po ukończeniu nauki w liceum oraz w okresie podejmowania decyzji zawodowych po ukończeniu studiów wyższych.
2. W procesie orientacji zawodowej uczeń jest podmiotem oddziaływań wychowawczych, których celem jest przygotowanie do samodzielnego podejmowania kolejnych decyzji zawodowych i edukacyjnych, a po zakończeniu nauki decyzji wejścia na rynek pracy, opierając się na sprecyzowanej ścieżce kariery zawodowej.
3. Orientacja zawodowa, której celem jest udzielanie pomocy uczniom w podejmowaniu kolejnych decyzji edukacyjnych i zawodowych, powinna być jednym z ważniejszych zadań wychowawczych szkół różnych typów i powinna być „wpisana” w plan wychowawczy szkoły.
4. Proces edukacji powinien być maksymalnie wykorzystany do realizacji zadań orientacji zawodowej.
5. Orientacja zawodowa powinna być realizowana przez nauczycieli wszystkich typów szkół (w tym również wszystkich szkół zawodowych), wszystkich przedmiotów, bloków programowych i ścieżek edukacyjnych, a przede wszystkim tych, w których zawarte są treści zawodoznawcze.
6. Poradnie psychologiczne wspierają działania nauczycieli różnych typów szkół w zakresie realizacji zadań orientacji zawodowej poprzez dostarczanie szkołom materiałów informacyjnych, szkolenie nauczycieli w prowadzeniu zajęć zawodoznawczych i warsztaty z młodzieżą.
7. Szkoły i poradnie mogą spełniać powierzone im zadania pod warunkiem utworzenia sprawnie działającego systemu informacji zawodowej.
8. Realizacja tych zadań wymaga zintegrowanych działań wszelkich resortów i instytucji realizujących cele poradnictwa zawodowego, w szczególności resortu

pracy i spraw socjalnych. Współpraca z urzędami pracy jest warunkiem powstania komplementarnego banku informacji zawodowej (Lelińska, 2000).

Niezwykle ważny etap przygotowania do podjęcia trafnej decyzji zawodowej i szkolnej stanowi orientacja i poradnictwo zawodowe prowadzone w szkole gimnazjalnej. Uczniowie tej szkoły bowiem, nie posiadając jeszcze wystarczającej wiedzy o świecie, jak i również mając trudności w dokonaniu obiektywnej samooceny, zmuszeni są podejmować decyzje, które sięgają swoimi skutkami daleko w przyszłość. Dlatego też oczekują pomocy w obraniu właściwej drogi życiowej od osób dorosłych. Osoby te jednak nie mogą podejmować decyzji za nich, lecz powinny przygotować ich do wyboru zawodu i dalszej drogi edukacyjnej, tak aby wybór ten był w pełni dojrzały i świadomy. W związku z tym na szczeblu kształcenia gimnazjalnego uczniowie powinni poznawać różne zawody, drogi do ich zdobycia, własne preferencje zawodowe, rozwijać umiejętności adaptacyjne oraz umiejętność zdobywania informacji, jak zachować się na rynku pracy.

W podstawie programowej do kształcenia dla gimnazjum usytuowane są zapisy na rzecz orientacji zawodowej realizowane przede wszystkim za pomocą przedmiotów takich jak *wiedza o społeczeństwie*, *technika* i *informatyka*, a podczas całej nauki w tej szkole można wyróżnić trzy etapy tej działalności:

1. I etap – I klasa – „Uczeń poznaje różne zawody”,
2. II etap – II klasa – „Uczeń poznaje siebie”,
3. III etap – III klasa – „Kim będę – uczeń poznaje ścieżki kształcenia ponadgimnazjalnego” (MEN, 1999a).

W ramach przedmiotu *wiedza o społeczeństwie* został wyodrębniony moduł: wychowanie do aktywnego udziału w życiu społecznym. Jednym z celów edukacji w zakresie tego modułu jest wstępne przygotowanie uczniów do aktywności zawodowej i odnalezienia się na rynku pracy. W przedmiocie *technika* efektem kształcenia powinno być określanie i ocenianie własnych mocnych cech ujawnianych w działaniach technicznych indywidualnych i zespołowych. W przedmiocie *informatyka* zadaniem szkoły będzie wspomaganie uczniów w rozpoznawaniu ich własnych uzdolnień i zainteresowań w celu świadomego wyboru zawodu (MEN, 1999b, s. 29).

Pomimo iż gimnazjum jest niezwykle ważnym etapem przygotowania do podjęcia decyzji zawodowej i szkolnej, stanowi jedynie jeden z etapów przygotowania młodych ludzi do wyboru przyszłego zawodu, a także do ich funkcjonowania w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Wymaga to od szkół zespolenia działań, sił i środków do osiągnięcia tego celu. Ich absolwenci powinni być dobrze przygotowani do prawidłowego funkcjonowania we współczesnym świecie, charakteryzującym się szybkimi przemianami społecznymi i gospodarczymi, tendencjami do integracji i globalizacji oraz szybkim rozwojem postępu naukowo-technicznego.

Nauczyciel, poprzez swoją rolę społeczną i kwalifikacje, jest główną postacią, od której zależą wyniki instytucjonalnego kształcenia. Okres zmian ustrojowych

w Polsce to również czas nowych wyzwań i na nowo określanej odpowiedzialności nauczycielskiej, gdyż głębokie modyfikacje w sferze politycznej, gospodarczej i społecznej odkryły również nowe problemy edukacyjne. Dlatego w nowej rzeczywistości edukacji wyznacza się ambitną rolę w rozwoju jednostek i społeczeństw. XXI wiek postrzega się jako epokę, w której zdobywanie wiedzy traktowane będzie nie tylko jako środek prowadzący do zdobycia celu, ale również jako cel sam w sobie. Każdy znajdzie zachętę do nauki dostępnej w ciągu całego życia i będzie miał możliwość korzystania z niej. Oznacza to, że od nauczycieli oczekuje się wiele, a wymagania w stosunku do nich będą duże, gdyż to właśnie od nich w znacznej mierze zależy, czy ta wizja stanie się rzeczywistością. Sprawą zasadniczą stał się wkład nauczycieli w przygotowanie młodzieży do zdecydowanego i odpowiedzialnego uczestnictwa w budowaniu przyszłości. Uważa się, że już na szczeblu szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i średniego edukacja powinna podjąć nowe wyzwania, do których głównie należy: przyczynianie się do rozwoju, pomoc każdemu w zrozumieniu globalizacji i w pewnym stopniu panowanie nad nią. Nauczyciele odgrywają zasadniczą rolę w kształtowaniu postaw pozytywnych lub negatywnych wobec nauki. Powinni oni rozbudzać ciekawość, rozwijać samodzielność, zachęcać do intelektualnej ścisłości oraz tworzyć warunki niezbędne do edukacji formalnej i edukacji ustawicznej. Rola nauczyciela jako promotora zmian, orędownika wzajemnego zrozumienia i tolerancji nigdy jeszcze nie była tak oczywista. Nakłada to na nauczycieli ogromną odpowiedzialność, gdyż uczestniczą oni w kształtowaniu charakteru i ducha nowego pokolenia. Wyzwanie to ocenia się jako wielkie i wysuwa na plan pierwszy wartości moralne przyswojone w dzieciństwie i w ciągu całego życia (UNESCO, 1998, s. 147-148).

Kompetencje, profesjonalizm i oddanie, których wymaga się od nauczycieli, nakładają na nich ogromną odpowiedzialność. Żąda się od nich wiele, a potrzeby, jakie trzeba zaspokoić, wydają się nie mieć granic.

Jak już wspomniałam wcześniej, nauczyciel, poprzez swoją rolę społeczną i kwalifikacje, jest główną postacią, od której zależą wyniki instytucjonalnego kształcenia. W centrum procesu pedagogicznego znajduje się silny związek, jaki wytwarza się między nauczycielem i uczniem. Wiedzę oczywiście można zdobywać w różny sposób (jak na przykład poprzez kształcenie na odległość, czy poprzez wprowadzenie nowych technologii do szkoły), jednakże prawie dla wszystkich uczniów nauczyciel jest nadal niezastąpiony. Dotyczy to zwłaszcza tych, którzy nie opanowali jeszcze mechanizmów refleksji i uczenia się (UNESCO, 1998, s. 151-152).

We współczesnych społeczeństwach nauczyciele coraz częściej muszą przyczyniać się do kształtowania sądów i poczucia odpowiedzialności indywidualnej, aby później uczniowie byli w stanie antycypować zmiany i dostosowywać się do nich, nie przestając uczyć się przez całe życie. Dlatego też interesujący i ważny aspekt stanowić może analiza roli nauczyciela, jaką odgrywa w procesie podejmowania przez swoich uczniów decyzji edukacyjno-zawodowej. W zakresie mojej pracy doktorskiej dokonałam analizy związku między wyborem szkoły przez gim-

nazjalistów a osobami doradzającymi ten wybór¹. Analiza ta z kolei pozwoliła określić wpływ nauczycieli na decyzje edukacyjno-zawodowe swoich uczniów.

Dane z badań ukazuje tabela 1.

Tabela 1. Związek między wyborem szkoły a osobami doradzającymi ten wybór wśród uczniów gimnazjum (N = 310)

Wpływ, osoby doradzające	Odpowiedzi				Wartość punktowa	Średnia wyboru	Ranga wyboru
	tak 4 p.	raczej tak 3 p.	raczej nie 2 p.	nie 1 p.			
Wybór własny	250	52	4	4	1168	3,77	I
Rodzice	93	106	53	58	960	3,10	II
Rodzeństwo	28	53	36	193	536	1,72	IV
Nauczyciele	24	28	60	198	498	1,61	V
Pedagog szkolny/ doradca zawodu	13	19	28	250	415	1,34	VI
Lekarz	5	14	25	266	378	1,21	VII
Koleżanki, koledzy	27	66	62	155	585	1,89	III
Pracownicy przychodni psychologiczno- -pedagogicznej	5	12	23	270	372	1,20	VIII
Średnie wyboru	56	44	36	174	614	1,98	-

Przeprowadzone badania wykazały, że wpływ nauczycieli na wybór szkoły przez gimnazjalistów jest stosunkowo niski. Odpowiedź ta uzyskała średnią ogólną – 1,61 p. i mieści się w formule odpowiedzi negatywnej niepewnej „raczej nie”².

¹ W wymienionej pracy doktorskiej na temat: *Działalność zawodoznawcza a świadomość wyboru kierunku dalszego kształcenia wśród uczniów szkół gimnazjalnych – na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego*, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Zygmunta Wiatrowskiego przebadano ogółem 680 gimnazjalistów klas trzecich na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

² Przed analizą zebranego materiału dokonane zostały jego obliczenia ilościowe. Badani uczniowie mieli za zadanie określić związek między wyborem szkoły a osobami doradzającymi ten wybór poprzez dokonanie wartościowania. Uzyskane odpowiedzi zostały odpowiednio pomnożone: „tak” razy 4, „raczej tak” razy 3, „raczej nie” razy 2 i „nie” razy 1. Uzyskane wartości punktowe podzielono przez liczbę badanych osób i otrzymano średnią wartość wyboru. Dla tej średniej z kolei zastosowano następujące przedziały wartościowania:

- do 1,50 p. – odpowiedź negatywna pewna – nie
- od 1,51 p. do 2,50 p. – odpowiedź negatywna niepewna – raczej nie
- od 2,51 p. do 3,50 p. – odpowiedź pozytywna niepewna – raczej tak
- powyżej 3,50 p. – odpowiedź pozytywna pewna – tak

Kolejne analizy zmierzały do określenia, którzy nauczyciele okazali się najbardziej pomocni w wyborze dalszej drogi edukacyjnej. Wyniki badań zostały przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2. Najbardziej pomocni nauczyciele w wyborze dalszej drogi edukacyjnej

Typ szkoły/nauczyciele	Szkoły wiejskie i małomiasteczkowe N = 231		Szkoły miejskie N = 94		Ogółem N = 325	
	L	%	L	%	L	%
Dyrektor lub z-ca dyrektora szkoły	53	23,0	2	2,1	55	16,9
Wychowawca klasy	96	41,6	56	59,6	152	46,8
Pedagog szkolny	47	20,3	17	18,1	64	19,7
Nauczyciel określonego przedmiotu	35	15,1	19	20,2	54	16,6

Wyjaśnienie: uczniowie podali więcej niż 1 możliwość lub nie podali żadnej

Z powyższego zestawienia wynika, że najbardziej pomocni nauczyciele w wyborze dalszej drogi edukacyjnej to wychowawcy klasy, którzy zostali wskazani przez 46,8% uczniów gimnazjum (N = 325). W drugiej kolejności gimnazjaliści wskazali pedagogów szkolnych – 19,7%. Na trzecim miejscu uplasowali się nauczyciele określonych przedmiotów (16,6%).

Powyższe dane stanowią, z jednej strony, potwierdzenie ustaleń przedstawionych w literaturze przedmiotu wskazujących na to, że to nauczyciel, a zwłaszcza wychowawca klasy, jest zobowiązany i odpowiedzialny za przebieg procesu orientacji zawodowej w klasie. Stoi on przed wieloma trudnościami i problemami, do których należy przede wszystkim gromadzenie rozległej wiedzy zawodoznawczej oraz znajomość metod przekazywania tej wiedzy swoim wychowankom. Z drugiej strony, wcześniejsze dane wskazywały stosunkowo niski wpływ nauczycieli na podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowej przez uczniów. Tego typu rozbieżność w wypowiedziach uczniów tłumaczyć można tym, że mogli oni zupełnie odmiennie interpretować określenia: „wpływ na decyzję edukacyjno-zawodową” a „bycie pomocnym w wyborze drogi edukacyjno-zawodowej”. Jednak bardziej prawdopodobny wydaje się fakt, iż poziom świadomości wyboru kierunku dalszego kształcenia przez gimnazjalistów był niski, co przejawiało się między innymi brakiem konsekwencji w ich wypowiedziach.

Powyższe analizy wykazały, że uczniowie stosunkowo wysoko cenią sobie pomoc nauczycieli określonych przedmiotów w wyborze dalszej drogi edukacyjno-zawodowej. Docenienie przez gimnazjalistów pomocy nauczycieli poszczególnych przedmiotów wynikać może stąd, iż podczas realizacji określonego przedmiotu ujawni-

niają się zarówno uzdolnienia, jak i zainteresowania uczniów. Niejednokrotnie opinia prowadzącego lekcje, sugestia uczestnictwa w kole zainteresowań związanym z przedmiotem bądź poszerzenia wiadomości w tym zakresie wpływa na decyzję młodzieży, dotyczącą głównie wyboru dalszej drogi edukacyjnej, co w konsekwencji wpływa na wybór przyszłego zawodu.

W okresie wielu przemian o charakterze globalizacyjnym, w erze społeczeństwa informacyjnego, wzrasta ranga zadań edukacyjnych, a co za tym idzie – rola nauczycieli edukacji techniczno-informatycznej. W związku z tym na szczególną uwagę zasługuje analiza ich zadań w zakresie wychowania przez pracę i kształcenia ogólnotechnicznego, a także orientacji i poradnictwa zawodowego, które stanowią główne przejawy działań zawodoznawczych prowadzonych w szkole, mających na celu pomoc w wyborze dalszej drogi edukacyjno-zawodowej przez młodych ludzi.

Ważnym aspektem w zakresie prezentowanej powyżej pracy doktorskiej była analiza oceny przez uczniów szkół gimnazjalnych rangi działalności zawodoznawczej oraz jej przejawów w swoim gimnazjum. Wyniki badań przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Ranga działalności zawodoznawczej w gimnazjum

Ranga/rodzaj działalności	Bardzo wysoka		Wysoka		Średnia		Niska	
	L	%	L	%	L	%	L	%
Wychowanie przez pracę	40	12,9	79	25,5	129	41,6	62	20,0
Kształcenie ogólnotechniczne	25	8,1	76	24,5	139	44,8	70	22,6
Orientacja i poradnictwo zawodowe	32	10,3	93	30,0	121	39,1	64	20,6

Z przedstawionych danych wynika, że wszystkim przejawom działalności zawodoznawczej uczniowie przypisali głównie rangę średnią. W drugiej kolejności ocenili je jako wysokie.

Analizy te pozwoliły wnioskować, iż zadania działalności zawodoznawczej w szkołach gimnazjalnych realizowane były na zadowalającym poziomie i w związku z tym mogły okazać się pomocne w podejmowaniu decyzji dotyczącej wyboru dalszego kierunku kształcenia.

Reasumując, można stwierdzić, iż zadania w zakresie wychowania przez pracę i kształcenia ogólnotechnicznego, a także orientacji i poradnictwa zawodowego na poziomie gimnazjalnym realizowane są w sposób prawidłowy i można domniemywać, że znaczącą rolę w tym zakresie odgrywa nauczyciel edukacji techniczno-informatycznej.

Powyższe analizy dotyczą szkoły gimnazjalnej, co stanowi jedynie wąski wycinek analizowanego problemu i wskazują na konieczność przeprowadzenia badań

w szerszym zakresie, również na innych szczeblach edukacji. Niemniej jednak już na tym poziomie można stwierdzić, że rola nauczyciela edukacji techniczno-informatycznej w momencie podejmowania przez ucznia decyzji edukacyjno-zawodowej nie jest bez znaczenia.

Te stwierdzenia znajdują swoje odzwierciedlenie w literaturze przedmiotu, której analiza wskazuje na konieczność kształcenia nauczycieli edukacji technicznej i informatycznej charakteryzujących się między innymi następującymi umiejętnościami:

- inicjowania w szkole działań charakterystycznych dla wychowania przez pracę i kształcenia ogólnotechnicznego,
- koordynowania tych działań w całej szkole,
- organizacji wspólnych prac na rzecz szkoły i środowiska wśród uczniów i nauczycieli,
- realizacji zadań wyznaczonych programem przedmiotu.

Ceni się przy tym wysoką kulturę techniczno-informatyczną i kulturę pracy, układy umiejętności kierunkowych i pedagogicznych oraz społecznie pożądaną postawę wobec pracy (Wiatrowski, 2003, s. 195-196).

Należy dodać, że głównym celem edukacji technicznej i informatycznej jest nie tylko wyposażanie młodych ludzi w wiedzę o zawodach, ale również wspomaganie rozwoju wychowanków w kierunku osobowości aktywnej, czynnie zaangażowanej w zjawiska społecznego życia, intelektualnie otwartej i ciągle doskonalącej się (Furmanek, 2002, s. 255).

Zaprezentowane w niniejszym opracowaniu rozważania wskazują na to, że na nauczyciela edukacji techniczno-informatycznej spoczywa bardzo ważne zadanie, które dotyczy wyposażania młodych ludzi w wiedzę o zawodach oraz przygotowaniu do ich wykonywania. Jego udział w procesie, który powinien pomóc im w świadomym i dojrzałym wyborze przyszłego zawodu, stale wzrasta i pozwala domniemywać, iż w coraz większym stopniu zacznie wpływać na jakość dokonanych wyborów.

Bibliografia

- Furmanek W. (2002), *Nowe spojrzenie na jutro powszechnej edukacji ogólnotechnicznej*, [w:] W. Koja, E. Piotrowski, T. M. Zimny (red.), *Edukacja jutra. VIII Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, Częstochowa.
- Furmanek W., W. Walat (1999), *Technika, informatyka w gimnazjum. Program nauczania*, Rzeszów.
- Kajdasz-Aouil M., A. Michalski (red.) (2003), *Edukacja techniczna i informatyczna. Poglądy, wyzwania i możliwości*, Bydgoszcz.
- Koja W., E. Piotrkowski., T. M. Zimny (red.) (2002), *Edukacja jutra. VIII Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, Częstochowa.
- Lelińska K. (2000), *Orientacja i poradnictwo zawodowe w nowym systemie edukacji* [w:] „Nowa Edukacja Zawodowa” nr 2.

- Ministerstwo Edukacji Narodowej (1999b) o reformie programowej – gimnazjum. Warszawa: MEN, 1999, Biblioteczka reformy, zeszyt nr 9.
- Minister Edukacji Narodowej (1999a), Rozporządzenie z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. Nr 14, poz. 129)
- Rachalska W. (1987), *Problemy orientacji zawodowej*, Warszawa
- Szajek S., H. Wolffgramm (red.) (1982), *Wychowanie przez pracę i kształcenie politechniczne w warunkach rewolucji naukowo-technicznej*, Poznań.
- UNESCO (1998), *Nauczyciel w poszukiwaniu nowych możliwości*, [w:] Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa, Edukacja – jest w niej ukryty skarb, UNESCO 1998.
- Wiatrowski Z. (2005), *Podstawy pedagogiki pracy*, wyd. 4, Bydgoszcz.

Summary

THE ROLE OF A TECHNOLOGY AND COMPUTER SCIENCE TEACHER IN THE PREPARATION OF LEARNERS TO SELECT A FUTURE PROFESSIONAL AND EDUCATIONAL PATH

The choice of a profession is one of the most important decisions in the life of every human. The degree of soundness of this choice and the way leading to it determines the effectiveness of the future work, the opportunity to fulfil one's personal plans, or whether the job will be the source of satisfaction and pleasure. Therefore, a lot of significance should be attached to the problems related to the preparation of young people to choose their profession in a sound and conscious manner already at the school learner level.

The decision concerning the choice of a profession should be made by learners as a result of a long-term targeted process aimed to search, confront and ascertain one's interests, gifts, psychophysical and health conditions, and aspirations in relation to the labour market reality. Not only should young people interested in such a selection participate in this process, but also their parents, peers, vocational counsellors, educational staff as well as employees of institutions supporting such activities should be involved.

Due to his social role and qualifications, the teacher is the central figure determining the results of institutional education. Therefore, the analysis of the teacher's role in the process during which his or her learners make their educational and professional decisions is an interesting and important aspect.

Within the period of many changes of a global nature, in the era of information, the importance of education activities is increased, and as a result, the role of a technology and computer science teacher is also expanded. Thus, the analysis of their tasks within the framework of education via work and general technology training deserve special attention. They should also be analysed in the light of the school's vocational orientation constituting the main manifestations of vocational acquaintance activities at school aimed at helping young people choose further education and profession. The article constitutes an attempt to evaluate the role of a technology and computer science teacher in this area, as well as to draw up postulates to extend and improve such activities.